

Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново

Университет по библиотекознание и
информационни технологии

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

БИБЛИОТЕКИ ЧЕТЕНЕ КОМУНИКАЦИИ

СБОРНИК С ДОКЛАДИ ОТ
ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА НАЦИОНАЛНА НАУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

На тема

*Съхраняване, опазване, дигитализиране и популяризиране
на движимото културно наследство*

13 – 14 ноември 2025 г.

Народна библиотека „П. Р. Славейков“
Велико Търново, 2026

Изданието се осъществява с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“ по програма „Културно наследство“ 2025

Авторите на докладите носят пълна отговорност за съдържанието, оригиналността, изказаните становища и цитираните източници и литература.

- © доц. д-р Калина Иванова, научен редактор, 2026
- © проф. Ивелин Иванов, съставител, 2026
- © д-р Иван Александров, съставител, уводни думи, 2026
- © Марина Стойкова, графичен дизайн, технически редактор, 2026
- © Авторски колектив, 2026
- © Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново, 2026

ISSN: 1313-8138 (print)

ISSN: 2683-0981 (online)

Предговор

Двадесет и четвъртата национална научна конференция „Библиотеки – четене – комуникации“ се проведе на 13 и 14 ноември 2025 г. в Регионална библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново. Традиционният научен форум отново събра изследователи, преподаватели, библиотечни и музейни специалисти, архивисти и представители на културни институции, които представиха резултати от своите изследвания и професионални практики, свързани с опазването, изследването и популяризирането на книжовното и културното наследство в условията на съвременното информационно общество. В рамките на конференцията бяха разгледани редица теми, посветени на дигитализацията на културното наследство, ролята на библиотеките и архивите като пазители на историческата памет, както и новите технологични и комуникационни възможности за достъп до знание.

Съорганизатори на ежегодния научен форум и дългогодишни партньори в реализирането на конференцията отново са Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ и Университетът по библиотекознание и информационни технологии – София. Благодарност изразяваме и към всички институции, организации и специалисти, които със своето участие и подкрепа допринесоха за успешното провеждане на конференцията и за утвърждаването ѝ като значимо научно събитие в областта на библиотекознанието, архивистиката, културната история и хуманитаристиката.

Официалното откриване на конференцията беше съпроводено с премиера на филма „Възхвала на Търновград“ на Биляна Траянова, а в рамките на съпътстващите събития бе открита и изложбата „Католиците в България XVII – XX век – книжовно-документални свидетелства във фондовете на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ на Националния археологически институт с музей при БАН, организирана под патронажа на пре-

зидента на Република България. В програмата бе включено и награждаването в конкурса „Благослов за Търновград“.

В рамките на четири научни сесии бяха представени многобройни доклади, посветени на широк кръг въпроси – от архивното дело и библиотечните системи до дигитализацията на културното наследство, съхраняването на редки и ценни колекции, развитието на дигитални библиотеки и популяризирането на културното наследство в онлайн среда. Особено внимание беше отделено на ролята на новите технологии, включително изкуствения интелект и триизмерното моделиране, в процесите на опазване, изследване и представяне на историческото и книжовното наследство. Представени бяха също изследвания, свързани с книжовната история, архивни колекции, аудиоархиви, старопечатни книги и тяхното опазване, както и различни аспекти от културната памет и националната идентичност.

Конференцията се отличи с активно международно участие. Свои доклади представиха учени и специалисти от Полша, Румъния, Сърбия, Унгария, Хърватия и Република Северна Македония. Техните изследвания допринесоха за по-широк сравнителен поглед върху процесите на дигитализация, съхраняване и популяризиране на културното наследство, както и върху развитието на библиотечните и архивните практики в европейски контекст. Чрез представените примери от различни страни участниците имаха възможност да обменят опит, идеи и добри практики, насочени към модернизирването на библиотечната и архивната дейност.

Представените доклади демонстрираха разнообразието от научни интереси и интердисциплинарния характер на изследванията, свързани с културното наследство – от историята на книгата и библиотеките до съвременните комуникационни и дигитални стратегии за достъп до знание. Значителна част от изследванията поставиха акцент върху взаимодействието между традиционното книжовно наследство и новите дигитални форми на съхранение и представяне на информацията, както и върху ролята на библиотеките като активни културни и образователни центрове.

Както и през предходните години, докладите от конференцията се публикуват в настоящия сборник, който дава възможност

представените научни изследвания и добри практики да достигнат до по-широк кръг специалисти, изследователи и читатели. Електронният формат на изданието позволява достъп до публикациите чрез интернет страницата на Регионална библиотека „П. Р. Славейков“ в раздел „Конференции“ (<https://libraryvt.com/bg/nauchna-konferentsia-biblioteka-veliko-tarnovo/nauchna-konferencia-2025>), като по този начин допринася за по-широкото разпространение на научните резултати и за развитието на професионалния диалог в областта на библиотечното и информационното дело.

От съставителите

**Аспекти от прилагане защитата интересите на
държавата като собственик и пазител на документите
от Националния архивен фонд. Нормативни
основания, предизвикателства и анализи на
критериите за достъпност на документите
и повишаване цените на услугите**

Д-р Тихомир Тонков
Държавен архив – Велико Търново

**Aspects Of Implementing The Protection Of The
Interests Of The State As The Owner And Custodian Of
Documents From The National Archival Fund. Normative
Grounds, Challenges And Analyses Of The Criteria For
Accessibility Of Documents And Increasing
The Prices Of Services**

Dr. Tihomir Tonkov
State archive – Veliko Tarnovo

***Abstract:** The emphasis of this communication falls on the protection of documentary heritage in its use and promotion by users, analysing in addition how the increased pace of search and supply of archival documents leads to a justified increase in the prices of services in the archival system. Increasing service fees is only one aspect of the measures implemented to protect the interests of the state as the owner and guardian of documents from the national fund. The rulemaking and the establishment of a number of mandatory restrictions on use complete the picture, to which we must necessarily add the new moments related to the digitization of cultural and historical heritage, processes that have started in the archival system since 2008.*

***Keywords:** National Archival Fund, State Agency „Archives“, digitization of cultural and historical heritage, tariff for state fees, prices of services, Operational Program „Good Governance“, National Recovery and Resilience Plan*

***Резюме:** Ударението на настоящето съобщение пада върху защитата на документалното наследство при използването и популяризирането му от потребители, анализирайки освен това как засиления темп на търсене и предлагане на архивни документи води след себе обосновано повишаване цените на услугите в архивната система. Повишаване такси-*

те за услуги е само един от аспектите на мерките прилагани за защита интересите на държавата като собственик и пазител на документите от националния фонд. Нормотворчеството и изграждането на редица задължителни ограничения при ползването допълват картината, като към нея задължително трябва да добавим и новите моменти, свързани с дигитализацията на културно-историческото наследство, процеси в стартирали в архивната система още от 2008 г.

Ключови думи: Национален архивен фонд, Държавна агенция „Архиви“, дигитализация на културно-историческо наследство, тарифа за държавните такси, цени на услугите, Оперативна програма „Добро управление“, Националният план за възстановяване и устойчивост

Част от многопластовата същност и специфика на архивната дейност е информационната и популяризаторска дейност на съхраняваните от тях документи. Съществен момент от това са правилата в използването на видовете документи. Ако стратегическа цел №1 на архивната гилдия в страната е подобряване управлението на Националния архивен фонд, то непосредствено след това, като цел №2 идва удовлетворяване потребителите на архивна информация. Това е заложено в Стратегията на Държавна агенция „Архиви“ (ДАА) за периода 1 юли 2021 – 31 декември 2026 г. и в плана за изпълнението към нея.[1] Път и стратегическа цел за постигане на това е усъвършенстване на администрацията посредством насърчаване прозрачността във взаимоотношенията между администрацията и потребителите. Ежегодните доклади за проучване и анализиране удовлетвореността на читателите в архивите го доказват всяка година.

За удовлетворяване растящите потребности на потребителите на архивна информация, чрез предоставяне вече и на копия на цифровизирани аудиовизуални документи, съхранявани в архивите, е необходима регламентация на нови услуги, освен съществуващите, както и ново остойностяване. Анализът за периода 2021 – 2024 г. на общият брой заявени услуги по Административен регистър, предоставяни от държавните архиви показва следния растеж: 18 144 (2021 г.), 20 233 (2022 г.), 20 529 (2023 г.), 24 516 (2024 г.). Така, увеличеното търсене, като част от пазарните взаимоотношения предполага и увеличено предлагане, разбирай и

като увеличени цени. Факт е, че тази актуализация на цените като процес в архивите се позабави през последните години, както е факт и увеличеното търсене на документи и материали, въпреки че като общ дял от приходите на Държавна агенция „Архиви”, за периода 2021 – 2024 г., отчетите за касовото изпълнение на бюджета показват намаляване в общия дял на приходите от такси за административни услуги, онагледено със следващата таблица:

		ПРИХОДИ			
		Отчет 2021	Отчет 2022	Отчет 2023	Отчет 2024
24-00	Приходи и доходи от собственост	165 858	226 149	256 916	295 517
24-04	Нетни приходи от продажби на услуги	70 794	120 457	150 009	150 490
24-05	Приходи от наеми	95 064	105 692	106 907	145 027
25-00	Държавни такси	104 482	116 731	134 412	119 382
25-01	Такси за административни услуги	104 482	116 731	134 412	119 382
	Общо	270 340	342 880	391 328	414 899

Приходи на Държавна агенция „Архиви” за периода 2021 – 2024 г., съгласно отчетите за касовото изпълнение на бюджета [2]

Следствие на този анализ, при наличие спад на приходите от държавни такси през настоящата 2025 г., с оглед както увеличаване набора от услуги извършвани за потребители на информация, инфлацията, а и с предстоящото приемане на еврото като държавна валута, възниква необходимост от съществена промяна в действащите Тарифа за държавните такси, събирани от Държавна агенция „Архиви” (ДАА) и Цените на услугите, предоставяни от нея по Закона за Националния архивен фонд (ЗНАФ), в сила от 13.07.2007 г., изм. ДВ, бр. 15, 22.02.2022 г.

Повишаване таксите за услуги естествено е само един от аспектите на мерките прилагани за защита интересите на държавата като собственик и пазител на документите от националния фонд. На хартия достъпът за ползване на документи от НАФ е свободен, но на практика съществуват някои ограничения. Това е регламентирано с редица нормативно-методологически постановки, заложені както в Наредбата за реда за използване на документите от националния архивен фонд в сила от 6 март

2009 г., където чл. №8, 9 и 10 огласяват, че ограничение в достъпа могат да правят „Политическите партии, юридическите лица с нестопанска цел, търговските дружества и физическите лица, които предават документи в архивите чрез дарение, завещание или договор“, което е отразено в научно-справочния апарат към архивните документи“. [3] ЗНАФ в осем точки, чрез своя чл. 86, определя тези ограничения: 1. документите не са обработени съгласно изискванията на архивната методика; 2. физическото им състояние не позволява използването им; 3. предоставени са на друг потребител; 4. реставрират се или се микрофилмират; 5. заинтересованите лица не са подали достатъчни сведения за намирането на търсените данни; 6. използването им противоречи на законните интереси на трети лица; 7. противоречи на условията, поставени от лицето, предало документите и 8. противоречи на разпоредбите на Закона за авторското право и сродните му права или на други закони.[4] Разрешението по първите четири точки се дава от ръководителя на съответния архив при преценка значимостта на изследването, а за останалите точки, пак по негова преценка се изисква предоставяне удостоверение за наследници или пълномощно от тях по писмено искане от компетентни държавни органи. Защото не бива никога да се забравя, че документите от Националния архивен фонд се използват както за целите на управлението, за развитието на науката и културата, така и за защитата на правата и законните интереси на физическите и юридическите лица. Именно това е в основата на създадения още през 1951 г. Закон за Държавния архивен фонд, с което се поставят началата на организираното архивно дело у нас. На потребителите все пак е предоставена възможност, с горепосочената Наредба, да получават информация за причините за отказ, както и да обжалват писмено отказа или ограничението за достъп до документи по административен ред“[5]. Член 18 (1) от същата Наредба забранява и ползването на оригиналите на документи ако целта може да се постигне чрез преглеждането на техните копия. [6] Утвърденият със Заповед № 00-144/27.06.2022 г. „Правилник за реда и организацията на използването на архивни документи в Държавна агенция „Архиви“ потвърждава, допълва и разширява

някои от ограниченията в другите два нормативни документи, като например ползването на документи от читатели над 16 г., като на тези недостигнали тази възраст достъпът се разрешава с придружител и то пак по преценка на ръководителя на Архива. [7] Чл. 7. (1) забранява предоставянето в оригинал архивни документи, включени в списъците на особено ценните, уникалните и документите в риск. Алинея втора от същия член още по-стриктно регламентира ограниченията в ползването: 1. в случаите на чл. 86 от Закона за НАФ и чл. 8, (1) от Наредбата за реда за използване на документите от НАФ; 2. при дигитализация 3. когато са технически неоформени; 4. Преместват се в друго архивохранилище или се паспортизират; 5. са служебно заети; 6. включени са в изложби; 7. при установено предишно нарушение и наложена санкция на заявителя в срока, регламентиран в чл. 93 от Закона за НАФ. Член 8 от същия Правилник допълва чл. 18 от Наредбата и указва, че при наличие на качествени четими копия (ксерокопия, микрофилми, дигитални копия и др.), оригинални документи не се предоставят за използване. Потребителят се уведомява писмено за отказ за достъп до документите, който може да бъде обжалван пред председателя на ДАА в 14-дневен срок от получаване на уведомлението, съгласно чл. 9 от този Правилник.[8] Освен тези ограничения има и такива относно заверката на копия при непредставено удостоверение за наследници, чл. 35 (2) и (3), броя изнесени архивни единици и т.н.

С напредъка на технологиите и започналата поэтапна дигитализация в архивите се появи необходимостта от въвеждането и на нови правила за правилното й провеждане. Правилата за дигитализация на архивни документи имат за цел да унифицират процесите и параметрите за изготвяне дигитални копия на документи от НАФ и съответните метаданни. Една от най-важните е спецификата на архивните документи – уникални документи, в много случаи в застрашено физическо състояние. Затова е необходимо качеството на изготвените дигитални копия да съответства на максимален брой възможни употреби. Това изисква контролиран процес и контрол на качеството и определяне на минимално допустими технически параметри на файло-

вете. Правилата отчитат факта, че различните институции имат специфики, свързани с особеностите на съхраняваните архивни документи, технологичното осигуряване, административната структура, кадровия потенциал, достъпните ресурси, целите и др. В основата им е натрупаният практически опит в областта на дигитализация на архивни документи (стартирала през 2008 г.) и утвърдени методически правила като например: Концепция за изграждане на дигитален архив на Държавна агенция „Архиви“; Изисквания за дигитално представяне на архивни документи – дигитални мастер обекти; Инструкция за проверка на дигитални мастер обекти; Инструкция за извършване на корекции на дигитални мастер обекти; Схема за наименования на файлове с дигитални образи за дигитални обекти от дигиталния архив на Държавна агенция „Архиви“ и т.н.[9] Натрупа ла авторитет и разполагаща с огромно документално богатство Държавна агенция „Архиви“ бе поканена да се включи в програмния период май 2023 – юни 2026 г. по инвестиция С11.17 „Цифровизация на музейни колекции, библиотеки и архиви от Националния план за възстановяване и устойчивост“ (НПВУ). Оперативното споразумение № СПОР-43/04.05.2023 г. (рег. № на ДАА – ДОГ-00-60/04.05.2023 г.) е сключено между Министерствата на финансите и културата, Българско национално радио, Българска национална телевизия, Българска телеграфна агенция, Българска национална филмотека, Изпълнителна агенция „Инфраструктура на електронното управление“. Основната цел на инвестицията е да се проведе цялостно реформиране на политиките на държавата по дигитализиране, опазване, съхранение и популяризиране на културното наследство и да се осигури свободен достъп на всички заинтересовани страни до културното богатство на страната на равни начала и без ограничение. За държавните архиви е заложена дигитализация на минимум 86 400 архивни документи в тяхната цялост с изготвени метаданни към тях чрез функционалностите на ИСДА. На агенция „Архиви“ по бюджета на инвестицията са предоставени финансови средства в размер първоначално на 971 742 лв. (без ДДС), увеличени от 13 май 2024 г. на 1 086 111,04 лв. (без ДДС) пред-

назначени за: изготвяне от външен изпълнител на техническата спецификация, част от документация за провеждане на открита процедура по реда на чл. 18, ал. 1, т. 1 от Закон за обществените поръчки (ЗОП), както и за закупуване на специализирана техника за дигитализация, реставрация и консервация на архивни документи. Записано е, че не се предоставят никакви финансови средства за извършваните от служителите на ДА „Архиви“ дейности по управление и изпълнение на инвестицията.[10]

Още през 2021 г., с договор № BG05SFOP001-1.015-0001-C01/10.02.2021 г. по Оперативна програма „Добро управление“ в ДАА, относно опазването и улесняването на достъпа до съхраняваните в държавните архиви аудиовизуални документи, които не са в цифров формат, в изпълнение на проект „Разработка и внедряване на система за е-архивиране“ беше оборудвано студио с необходимата за тяхната цифровизация специализирана техника. Това позволява цифровизация на аудиовизуалните документи и предоставянето им на потребители на архивна информация за ползване, както и изготвянето на техни копия. Настъпилата с това промяна поражда необходимост от регламентиране и остойностяване на три нови услуги за потребителите: изготвяне на дигитално аудио копие (8 Mbps, h.264, AAC аудио); изготвяне на дигитално видео копие (Стандартна резолюция 720×576); изготвяне на дигитално видео копие (Full HD резолюция 1920×1080). В пряка връзка с гореизложените цели, за устойчиво и ефективно прилагане на държавната политика за таксите и за удовлетворяване потребителския интерес, е предложено и отмяна на действащата, с одобряване на нова Тарифа за таксите, които се събират от ДАА съгласно чл. 28, ал. 2, т. 1 от Закона за НАФ. Тяхното адаптиране с икономическата реалност гарантира интересите на държавата като собственик и пазител на документите. При това е взет под внимание темпът на нарастване стойностите на някои показатели и тяхната взаимовръзка като: разходи за опазване и съхранение на архивните документи, възнаграждения и осигурителни плащания на служителите, разходи за външни услуги и консумативи, пряко свързани с осъществяването на отделни дейности. Действащите Тарифа на таксите и Цени на услугите в сила

от 01.01.2013 г. е приета с ПМС № 1/05.01.2012 г., обн. в ДВ. бр. 4 от 13.01.2012 г. Законодателят взема под внимание и обстоятелството, че по-голямата част от цените на услугите не са осъвременявани от 2007 г., а Тарифата за таксите и друга част от Цените на услугите не са променяни от 2015 г. и поради това е приложен инфлационния индекс за последните 10 години.

И тук следва кратък анализ на видовете услуги извършвани от държавните архиви, с критерии за променените цени на таксите и услугите. Съгласно тарифата за държавните такси, събирани от агенция „Архиви“ таксата за приемане заявление по образец остава същата – 5 лв., но заявителя я заплаща независимо дали резултатът е положителен или отрицателен. Нарастването на заверката на архивен докумен от 2,50 лв. на 4, 00 за първа страница и от 1,50 лв. на 3,00 лв. е обусловено именно с темпа на търсене и нарастване на инфлационните процеси. В раздел I на услугите „Издаване на читателска карта“ се предлага прецизиране на наименованието на услугата на „Издаване на читателска карта за използване на архивни документи в читалня“ и актуализация на цената, съответно за един месец (от 5,00 лв. на 10,00 лв.), шест месеца (от 6,00 лв. на 15, 00 лв.) и за една година (от 10,00 на 20, 00 лв.), както и за преиздаване при загуба или повреда (от 5,00 на 10,00 лв.). Мотивите са свързани с повишаването на икономическите показатели и са обосновани от обстоятелството, че с издаването на читателска карта, потребителят придобива правото за използване на архивни документи по една или повече теми във всички държавни архиви – структурни звена на ДАА и се освобождава от заплащане на държавна такса за заявление за използване на документи в читалня. Подобно е положението и в раздел II „Възпроизвеждане на архивни документи“, като в него се обединяват, редактират, отпадат позиции и се актуализират стойностите. Въведена е и нова услуга, когато възпроизвеждането на архивните документи е като дигитално копие за документални, телевизионни, видеопродукции, реклами, презентации и др. Целта е опазване на оригиналните документи. Най-чести тук са злоупотребите при публикуване в Интернет на снимки и документи (max 72 dpi) на сайта на потребителя. От

годишна цена от 20 лв. за една снимка или документ, на сайта на потребителя и с воден знак на архива, тя се променя на 2,00 лв. за един месец. Публикациите и изданията на хартиен и електронен носител за 1 лист/снимка, както и за изложби са унифицирани на 5,00 лв. (тук дори има намаление в някои пунктове в сравнение със стария ценоразпис). Създадена е нова забележка към раздел II с която се уточнява, че е уникални и особено ценни документи се предоставят единствено като дигитални копия. Услугите в раздел III „Експертиза на ценността, техническа обработка на документите и организация на дейността на архиви на физически и юридически лица” са предвидени за прилагане към фондообразуватели на държавните архиви по Списък №2 (това са частни фирми и организации без държавно участие). Тук влизат специфични дейности като полистна експертиза на ценността на документи, определени за постоянно запазване, техническа обработка и съставяне на инвентарни описи и други документи, резултат от експертизата, формиране и техническа обработка на архивните единици в зависимост от това дали документите са общоадминистративни или научно-технически, разработване на указания и класификационна схема на номенклатура на делата/списък на видовете документи със срокове за съхранение и т.н. В раздел IV „Издирване на архивни документи по заявка на потребители и изготвяне на писмена справка” промените са свързани с внедряването от 2012 г. на Информационната система на държавните архиви (ИСДА) и въвеждането на информация за научно-справочния апарат по съдържанието на документите. Търсенето на информация е автоматизирано, което мотивира предложението за премахване на някои услуги, съответно и тяхното заплащане. От стария ценоразпис са останали единствено: 1. Преглед по тема на архивна единица за архивна единица с нова цена от 6,00 лв. (при 3,00 лв. преди) и 2. Изготвяне на справка с анотации на ниво документи за 1 анотация 8,00 лв. (при стара цена от 5,00 лв.) Промяната в раздел V „Рестаурация и консервация на архивни документи” е засегнала преди всичко видовете рестаурация извършвани в архивите: ръчна – чрез рестаурация по класическия метод и двустранно дублиране, рестаурацията

чрез ламиниране и листоотливане и реставрацията на подвързия, където е и най-значимата промяна от 25,00 лв. на 40,00 лв. за брой с формат до А4, както и в изготвянето експертна оценка за състоянието, с изработване констативен протокол и работна карта за необходимите процедури от 30,00 на 50,00 лв., а също и в повишената двойно (на 4,00 лв.) цена на услуга „дезинфекция чрез обгазяване на архивохранилище на м³“. В раздел VI промените са основно в прецизирането точно на цените за: предоставянето за ползване на архивохранилищна площ за съхранение на документи на линеен метър/м² за един месец – 20,00 лв. (в предишните услуги беше за 1 г. по договаряне), площ и оборудване за изложби на ден – 90,00 лв. (преди отново по договаряне), площ за конференции, срещи, представянния и др. на ден е 100,00 лв., а на час – 25,00 лв. и новата услуга като заснемане на архивна сграда (вътрешен интериор и панорамни снимки) 30 минути това удоволствие е оценено на 40,00 лв. Повсеместна е промяната и в последния и най-често използван за и от потребители на архивна информация раздел VII „Репрографски услуги“. Тук се визират основно дейности като ксерокопиране на една страница от архивен и неархивен документ, като цената на най-често използваните А4 от 0,25 лв. се повишава на 0,40 лв., а на А3 от 0,50 лв. на 0,80 лв. Изготвяне на дигитално копие (max 300 ррi JPEG/TIFF Image) от архивен документ с формат до А3 1 страница/снимка 5,00 лв., при 3,00 лв. преди. А също и 3-те вида нова услуга: изготвяне на дигитално аудио копие (8 Mbps, h.264, AAC аудио); изготвяне на дигитално видео копие (Стандартна резолюция 720×576); изготвяне на дигитално видео копие (Full HD резолюция 1920×1080), съответно с цени 10,00 лв., 20,00 лв. и 30, 00 лв. Остава на същата цена и една от най-разпространените услуги, а именно: заснемане на архивни документи със собствен дигитален апарат или скенер за 1 страница/снимка 0,20 лв. [11] Непроменени са репрографските услуги, като обикновената услуга се изпълнява в срок до 7 работни дни, бързата услуга се изпълнява в срок до 3 работни дни + 50 на сто към цената, а експресната в срок до 24 часа + 100 на сто към цената. Особено важни са забележките и допълненията след това, някои предпоче-

ции, като например даващи на ученици, навършили 16-годишна възраст (срещу представен документ) безплатна читателска карта и 50% намаление от услугите по Раздел VII. Също 50% е намалението за учители, студенти и докторанти, научни работници от системата на БАН и други научни институти, преподаватели и служители от други архивни институции. Правото на отстъпка не се ползва обаче, когато лицата представляват институция (организация) и/или работят по проект с външно финансиране. Такова намаление от 50 % от размера на услугите по раздел VII се прави както за пенсионери, така за хора с трайни увреждания. За удостоени с отличителен знак (грамота) „читател на годината“ и „дарител на годината“ – безплатна читателска карта за една календарна година. Физически лица, дарили документи на държавните архиви и за техните преки наследници – безплатни копия на дарени от тях документи и безплатна читателска карта. За държавни и общински институции – фондообразуватели на държавните архиви, политически партии, юридически лица с нестопанска цел (неправителствени организации, фондации, съюзи и др.) и търговски дружества, които по закон нямат задължение да предават документи на държавно съхранение – безплатни копия на предадените от тях документи. С влизане на еврото като валута в страната от 1 ян. 2026 г. ще има нова промяна и в таксите.

В заключение тези процеси с навлизането на нови правила за съхраняването, опазването, дигитализирането и популяризирането на документалното богатство са повсеместни не само за архиви, но и в библиотеки, музеи и др. културни институции, призвани да пазят националната памет.

Литература:

1. В Ежегодни цели на администрацията за 2025 г. https://www.archives.government.bg/uploaded_files/Tseli_DAA_2025%281%29.pdf
2. Приходи на Държавна агенция „Архиви“ за периода 2021 – 2024 г., съгласно отчетите за касовото изпълнение на бюджета:
3. https://www.archives.government.bg/uploaded_files/naredba2.pdf
4. [https://www.archives.government.bg/uploaded_files/ЗАКОН_ЗА_НАЦИОНАЛНИЯ_АРХИВЕН_ФОНД_\(2022\)\(1\).pdf](https://www.archives.government.bg/uploaded_files/ЗАКОН_ЗА_НАЦИОНАЛНИЯ_АРХИВЕН_ФОНД_(2022)(1).pdf)

5. https://www.archives.government.bg/uploaded_files/naredba2.pdf
6. Пак там
7. https://www.archives.government.bg/uploaded_files/Pravilnik_izpolzvane_s_prilojenia_2022_new.pdf
8. Пак там
9. https://www.archives.government.bg/uploaded_files/Svitak_5.pdf
10. <https://www.archives.government.bg/729-НПВУ-LM>
11. https://www.archives.government.bg/uploaded_files/Проект_на_ПМ-С_Тарифа_и_цени_на_услуги_по_ЗНАФ.pdf

Съдържание/Content

Предговор	5
<i>От съставителите</i>	
Уводни думи	12
<i>д-р Иван Александров</i>	
Дигиталната библиотека на Централната университетска библиотека „Михай Еминеску” в Яш: Модерен подход за съхраняване и достъп.....	15
<i>Симона Синзиану, Алина Филимон, Оана Мерчеш</i>	
<i>The Digital Library Of The “Mihai Eminescu” Central University Library Of Iași: A Modern Approach To Preservation And Access</i>	
<i>Simona Sînzianu, Alina Filimon, Oana Mercheș</i>	
Читалня с колекция и архив „Проф. Богдан Богданов, д.н.“: от лична библиотека към дигитален академичен ресурс	25
<i>Ангелина Гимишева, Юлияна Станимирова</i>	
<i>Reading Room With The Collection And Archive Of „Prof. Bogdan Bogdanov, D.Sc.“: From Personal Library To Digital Academic Resource</i>	
<i>Angelina Gimisheva, Yuliyana Stanimirova</i>	
Унапређење дигитализације библиотечке грађе кроз пројектне активности у народној библиотеци „Стеван Сремац“ – Ниш.....	38
<i>Соња Шуковић, Александра Аџић</i>	
<i>Enhancing The Digitization Of Library Materials Through Project-Based Activities At The “Stevan Sremac” Public Library In Niš</i>	
<i>Sonja Sukovic, Aleksandra Adzic</i>	
Зачувување, дигитализација и популаризација на движното културно наследство во библиотеките.....	49
<i>Аница Милева, Гонца Анастасова</i>	
<i>Preservation, Digitization And Popularization Of Movable Cultural Heritage</i>	
<i>Anica Mileva, Gonca Anastasova</i>	

**Между духовната пробуда и скеча или за илюстрацията
в рекламната стратегия на българската католическа
периодика от началото на XX век..... 64**

доц. д-р Васил Загоров

*Between Spiritual Awakening And Sketch: On Illustration
In The Advertising Strategy Of Bulgarian Catholic Periodicals
At The Beginning Of The 20th Century*

Assoc. Prof. Dr. Vasil Zagorov

**Книги, библиотеки и печати: по следите на книжовните
колекции на българските католически ордени (1878 – 1944)..... 79**

гл. ас. д-р Габриела Ангелова

*Books, Libraries, And Seals: A Study Of The Book Collections
Of The Bulgarian Catholic Orders (1878 – 1944)*

Assist. Prof. Dr. Gabriela Angelova

**Медийното представяне на българското културно наследство
като част от публичния образ на страната 95**

гл. ас. д-р Марина Маринова

*The Media Representation Of Bulgarian Cultural Heritage
As Part Of The Country's Public Image*

Assoc. Prof. Dr. Marina Marinova

**Диалог с изкуствения интелект за краеведската дейност
и дигитализирането на книжовно-документалното наследство 106**

д-р Светослава Димитрова-Станева, гл. ас. д-р Гергана

Янчева, гл. ас. д-р Камелия Планска-Симеонова

*Dialogue With Artificial Intelligence On Local History Activities
And The Digitization Of Literary And Documentary Heritage*

Dr. Svetoslava Dimitrova-Staneva, Senior Assistant Dr. Gergana

Yancheva, Senior Assistant Dr. Kamelia Planska-Simeonova

**Участието на Народна библиотека „Иван Вазов“ в проект
PressMint: дигитални ресурси в контекста на споделеното
европейско наследство 119**

Иван Крачанов, Димитър Минев

*The Participation Of National Library Ivan Vazov In The Pressmint Project:
Digital Resources In The Context Of A Shared European Heritage*

Ivan Kratchanov, Dimitar Minev

**Виртуална възстановка на олтар от средновековна църква в
археологически обект „Шушманец“, Великотърновско 131**

проф. д-р Николай Кънев, доц. д-р Пламен Събев

*Virtual Restoration Of An Altar From A Medieval Church
In The „Shushmanets“ Archaeological Zone, Veliko Tarnovo*

Prof. Dr. Nikolay Kanev, Assoc. Prof. Dr. Plamen Sabev

Петко Р. Славейков и скритото зад QR кода (проект за популяризиране на живота и делото на Петко Р. Славейков чрез кратки видеа, посредством QR код)	144
<i>д-р Атанаска Стамболийска, д-р Симеон Бояджиев</i>	
<i>Petko R. Slaveykov And The Hidden Behind The QR Code (a project on the popularization of the life and work of Petko R. Slaveykov on short videos, accessible through a QR code)</i>	
<i>Dr. Atanaska Stamboliyska, Dr. Simeon Boyadzhiev</i>	
Опазване, дигитализиране и популяризиране на поезията на търновския творец Николай Колев – Поета	148
<i>Людмила Тодорова</i>	
<i>Preservation, Digitization And Popularization Of The Poetry Of The Veliko Tarnovo Artist Nikolay Kolev – The Poet</i>	
<i>Lyudmila Todorova</i>	
Дигитални ресурси в библиотечната система на Република Северна Македония	158
<i>доц. д-р Милен Михов</i>	
<i>Digital Resources In The Library System Of The Republic Of North Macedonia</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr. Milen Mihov</i>	
Разширен хронологичен доклад за развитието на Прима-Софт ООД и Софт.Либ ООД, приноса към библиотечното дело и дигитализацията	170
<i>Ивайло Георгиев, Виолина Георгиева</i>	
<i>Expanded Chronological Report On The Development Of Prima-Soft And Softlib And Our Contribution To Library Work And Digital Transformation</i>	
<i>Ivaylo Georgiev, Violina Georgieva</i>	
„Писменото съкровище по Долен Дунав“ – дигиталната памет на региона и нейното значение за културната идентичност	177
<i>Николай Господинов</i>	
<i>“The Written Treasure Of The Lower Danube” – The Digital Memory Of The Region And Its Importance For Cultural Identity</i>	
<i>Nikolay Gospodinov</i>	
Портретът „Христина Морфова и Людмила Проконова“ на Елисавета Консулова-Вазова като част от националното културно наследство: опазване и популяризиране	190
<i>д-р Мария Бранкова</i>	
<i>The Portrait “Hristina Morfova And Lyudmila Prokopova” By Elisaveta Konsulova-Vazova As Part Of The National Cultural Heritage: Preservation And Promotion</i>	
<i>Dr. Mariya Brankova</i>	

**Аудио архиви на културната памет: грамофонната
плоча – предизвикателства и възможности за опазване 198**

Емилия Боянова

*Audio Archives Of Cultural Memory: The Gramophone Record –
Challenges And Opportunities For Preservation*

Emilia Boyanova

**За Диплогафията или Двойното счетоводство и търговската
терминология в документи на Евлогий и Христо Георгиеви
(из архива на Евлогий и Христо Георгиеви при НА-БАН)..... 207**

Георги Георгиев

*On The Diplographic Or Double-Entry Bookkeeping In The Commercial
Records Of Evlogi And Hristo Georgievi (from the archives of the Evlogi
and Hristo Georgievi brothers at the Bulgarian Academy of Sciences)*

Georgi Georgiev

**История и статут на Националното сдружение на общините
в Република България..... 223**

д-р Светослав Мишев

*History And Status Of The National Association Of Municipalities
In The Republic Of Bulgaria*

Dr. Svetoslav Mishev

**Ориенталската ръкописна колекция в Националната библиотека
„Св. св. Кирил и Методий“ (формиране, състав, разкриване) 235**

д-р Невена Граматикова

*The Oriental Manuscript Collection In The „St. St. Cyril And
Methodius“ National Library (Formation, Composition, Disclosure)*

Dr. Nevena Gramatikova

**Християнски елементи на движимото културно наследство
и взаимодействието между Църква и Държава за тяхното
съхранение, употреба и популяризиране..... 250**

ст. ик. Павел Гърбов

*Christian Elements Of Movable Cultural Heritage And The Interaction
Between Church And State For Their Preservation, Use And Promotion*

Stavr. Economos Pavel Garbov

Великият молебен богородичен канон на Теодор Дука Ласкар 256

проф. хабил. д-р Димитър Кенанов

The Great Litany To The Virgin Mary By Theodor Doukas Laskaris

Prof. Habil Dr. Dimitar Kenanov

**За значението на маргиналиите в старопечатните книги
(По материали от библиотеката при Шуменския
университет „Епископ Константин Преславски“)..... 281**

гл. ас. д-р Данко Георгиев

*On The Significance Of Marginalia In Old Printed Books
(Based On Materials From The Library Of The Shumen University
„Bishop Konstantin Preslavski“)*

Chief. Assist. Prof. Dr. Danko Georgiev

**Рестаурация на книжни материали от фонда
на Регионален Исторически Музей – Шумен..... 296**

Галина Якимова

*Restoration Of Book Materials From The Fund Of The Regional
Historical Museum – Shumen*

Galina Yakimova

**Хибридно наследство: „Приказка за приказни герои“ като мост
между детската литература, музиката и дигиталното бъдеще..... 302**

Мая Паскова, д-р Габриел Георгиев

*Hybrid Heritage: “A Tale Of Fairy-Tale Heroes” As A Bridge Between
Children’s Literature, Music, And The Digital Future*

Maya Paskova, Dr. Gabriel Georgiev

**Поредицата „Златна библиотека“ и приносът ѝ
за адаптирането на класическата литература
за детската публика през 30-те – 40-те години на XX в. 312**

проф. д-р Алберт Бенбасат

*The Golden Library Series And Its Contribution To The Adaptation Of
Classical Literature For Children’s Audiences In The 1930s And 1940s*

Prof. Dr. Albert Benbassat

**Екологично устойчиви биотехнологии за опазване
на писменото културно наследство 325**

гл. ас. д-р инж. Искра Цветанска

*Environmentally Sustainable Biotechnologies For The Preservation
Of Written Cultural Heritage*

Assist. Prof. Dr. Eng. Iskra Tsvetanska

**Учебници и практически ръководства
от калоферския учител Никола Начов 334**

доц. д-р Александър Ковачев

*Textbooks And Educational Support Materials
By The Teacher Nikola Nachov*

Assoc. Prof. Dr. Alexander Kovachev

**Търновецът Джорджо Момчев –
благотворителна и обществена дейност 346**
проф. д-р Светла Атанасова

*Georgio Momchev From Turnovo – Charity And Public Activities
Prof. Dr. Svetla Atanasova*

**Аспекти от прилагане защитата интересите на държавата
като собственик и пазител на документите от Националния
архивен фонд. Нормативни основания, предизвикателства
и анализи на критериите за достъпност на документите
и повишаване цените на услугите 353**
д-р Тихомир Тонков

*Aspects Of Implementing The Protection Of The Interests
Of The State As The Owner And Custodian Of Documents
From The National Archival Fund. Normative Grounds,
Challenges And Analyses Of The Criteria For Accessibility
Of Documents And Increasing The Prices Of Services
Dr. Tihomir Tonkov*

**Популяризиране на движимото културно
наследство сред „дигиталните туземци“ 365**
ас. д-р Стефка Чернева

*Promoting Movable Cultural Heritage Among “Digital Tribesman”
Assistant Dr. Stefka Cherneva*

**Съхраняване и популяризиране на местно културно
наследство чрез краеведските сайтове на Регионална
библиотека „Стилиян Чилингиров“ – Шумен 374**
Николай Лазаров

*Preservation And Promotion Of Local Cultural Heritage Through The
Regional Studies Websites Of The “Stilian Chilingirov”
Regional Library – Shumen
Nikolay Lazarov*

**Литературата като инструмент за социална промяна:
участието на РБ „П. Р. Славейков“ в проекта G-BOOK 3 382**
Мартина Янкова-Радолова

*Literature As A Tool For Social Change: The Participation
Of The Rb “P. R. Slaveykov” In The G-Book 3 Project
Martina Yankova-Radolova*

**Библиотекаря в годините на Поликризите –
как да поддържа благополучието? 390**
Йоана Чапска

*The Librarian In A Polycrisis World – How To Foster Well-Being?
Joanna Chapska*

**Библиотека НУ-УБ „Гоце Делчев“ Штип
и културно наследство: состојба и дејности..... 408**

Jovana Rilak

*Library Of The NI-UL „Goce Delchev“ Shtip
And Cultural Heritage: Status And Activities
Jovana Rilak*

**Петте најголеми библиотеки во Европа
и нивните културни наследства 418**

Билјана Миладинова, Ирена Тонева

*The Five Largest Libraries In Europe And Their Cultural Heritage
Biljana Miladinova, Irena Toneva*

**Устойчиво развитие, иновации, застој. Бележки към актуалното
състояние на българската библиотечна наука и практика..... 428**

доц. д-р Евгения Русинова

*Sustainable Development, Innovation, Stagnation.
Notes On The Current State Of Bulgarian Library Science And Practice
Assoc. Prof. PhD Evgeniya Rusinova*

**Едиционната дейност на Съюзите „Отец Паисий“ (1928 – 1943) –
явление в българското книгоиздаване..... 436**

Николай Поппетров

*The Publishing Activities Of The „Father Paisii“ Unions (1928 – 1943) –
A Phenomenon In The Bulgarian Book Publishing
Nikolay Poppetrov*

БИБЛИОТЕКИ – ЧЕТЕНЕ – КОМУНИКАЦИИ

Двадесет и четвърта национална научна
конференция с международно участие

Велико Търново, 13 – 14 ноември 2025 г.

Българска

Първо издание

Научна

Съставители: проф. Ивелин Иванов
д-р Иван Александров

Формат 60x90/16

Печатни коли 28,5

Печат: Печатница „Сира“ Велико Търново